

se obdržavajo v kavarnah in sličnih lokalih; to so zakotne borze (Winkelbörsen).

Ni vedno mogoče, da bi trgovci osebno sodelovali pri trgovini, ter so radi tega prisiljeni, vzeti na pomoč mešetarje ali borzne agente, katerim so vse trgovske prilike natančno znane. Jedni od njih mešetarijo samo z blagom, drugi zopet z efekti in menjicami. O položaju, dolžnosti in delokrogu javnih in zapriseženih mešetarjev govore trgovski zakon in borzna pravila. Izven javnih mešetarjev so tudi privatni, kateri lahko ravno tako opravljajo posle; razlika med njimi je samo ta, da za nje niso mešetarska pravila merodajna. O vsakem sklenjenem poslu izdajo stranke ali mešetarji pisma (Schlussbrief), katera so slična kupnoprodatni pogodbi in morajo biti spisana na posebnih, za to pripravljenih blanketih. — V novejšem času trgujejo in špekulirajo trgovci tudi s pomočjo bank in komisijonarjev. (Bank-Commissions-Geschäfte). Način poslovanja na borzi je navadno sledeči: Če želimo skleniti na borzi kupčijo ali prodajo, potreba je priti na borzo v uradnih urah, poiskati agenta in mu naročiti, da bi on kupil ali prodal za naš račun izvestni predmet. Dalnji razvitek posla ni več naša skrb, ker nas mešetar o vsem obvesti in pošlje nam popoldne zaključna pisma (Schlussbrief) v podpis. Dolžnost trgovca je, vse, kar je važno, zapisati kronologično v borzno knjigo, katera je za njega trgovska knjiga in kot takšna v vsakem oziru zelo važna. Dolžnost trgovca je tudi, zapisati plačano provizijo mešetarja v mešetarsko knjigo.

(Dalje sledi.)

Kmetijstvo.

Nekaj o kompostu ali mešanem gnoju.

Spisal J. Vuk.

Pri nas je to gnojilo, žalibog, premalo poznano. In kako lahko bi si napravljali gnoj po ceni, ko so druga gnojila tako draga in manj zaležejo kakor mešanec. Pri vsakem gospodarstvu odpade namreč mnogo tvarin, ki se puščajo brez vsake koristi sem ter tja ležati, če tudi bi nam, predelane v gnoj, veliko zalegle. Vsi ti odpadki imajo namreč nekaj gnojilnih snovi v sebi, zato jih je treba zbirati in mešati, da se primerno razkrojé. Z mešanjem različnih odpadkov dobimo gnoj, kateri je bogat na vseh različnih snoveh.

Kompost napravimo, ako mešamo sledeče tvarine, kakor cestno blato, blato iz jarkov, mlak, ribnikov in luž, sip iz starega zidu, smeti z dvorišča, skednja in stanovanja, pepel, kosti, drob, kri, dlako, perje, rogove, parklje, kebre, črve, plevel, straniščni gnoj, vodo, v kateri se je topilo milo (žajfa) in sicer pri pranju, umivanju i. t. d.

Za kompost izberemo najprej primeren prostor. Njega je dobro imeti blizu tistega mesta, kjer ga mi-

slimo rabiti. Sicer pa je najboljšé, da ga imamo pri gnojišču, torej blizu gnojnice, ker je treba večkrat zalivati.

Prostor za kompost mora imeti tudi nepredirna tla, da se ne more gnojnica izcejati v zemljo. Prirediti je tedaj prostor tako, da je spodaj glina; dobro je, ako napravimo okoli komposta jarke ali rove, da ga ne more deževnica kvariti.

Kompost napravljamo tako, da spravljamo prej naštete tvarine nakup in sicer plastoma; spodaj denemo na pr. zemljo ali blato, na to plevel, potem pepel, na to zopet blato itd. Sploh znašamo na kup, kar nam pride v roke, vselej pa razgrnemo vkup spravljeno tvarino po vsem kupu. Posebno se priporoča, da primešamo kompostu tudi straniščni gnoj, kadar izpraznujemo straniščne jame. Straniščni gnoj obogati kompost na vseh redilnih snoveh; razun tega pa še najbolj pomaga, da različne tvarine hitreje segnijejo in sprstene.

Na kompost se nakladajo različni odpadki tako dolgo, da je kup k večjemu 1½ metra visok. Dobro je, ako je kup na vrhu nekoliko vglobljen ali jamčast, da se pri zalivanju z gnojnico le-ta ob straneh ne odceja. Kompost je treba zategadelj zalivati, da je dosti vlažen, in potem ga vsako četrletje prekopati ali premešati. Radi premalo časa se navadno prekaplje vsako jesen in pomlad, ko še ni za drugo delo. Pri takem prekopavanju je najboljša prilika, da dodajamo kompostu plastoma straniščnoga gnoja, ako pa tega nimamo, je dober tudi hlevski gnoj. Kup se mora odrezavati od vrha do tal, tedaj navpično mer, kajti le tako se najbolj pomešajo različne tvarine. Če kup večkrat prekopljemo, bo dozorel pred, gotovo že v poldrugem letu. Če pa ne, moramo čakati tudi tri leta. Pri tem pa se moramo držati naslednjega pravila: Kompost je le tedaj dober za rabo, kadar so vse tvarine sprstenele v črno prst.

V rekah, potokih in ribnjakih nahaja se včasih dosti blata, ki se da izvrstno porabiti za gnoj. Temu blatu je primešano mnogo rastlinskih in živalskih ostankov, kakor listja in korenin, povodnih rastlin, raznih mrčesov itd. V svežem takem blatu se nahaja tudi mnogo kisle črne prsti, katera je škodljiva. Da jo odpravimo in pretvorimo v sladko črno prst, moramo tako blato v jeseni iztrebiti in spraviti v kupe, da med zimo dobro prezebe. Da pa se hitreje razkisa, pridenemo ji plastoma vapna in pepela.

Kompost rabimo za gnojenje travnikov, pašnikov, vinogradov in sadnega drevja. Za njive ni dober, ker ima preveč plevelnega remena v sebi. Debel in še premalo razkrojen kompost kaže pred porabo presejati skoz mrežo, kakoršno rabimo za presevanje peska. Presejen kompost porabimo za gnoj, kar ga pa ostane to stran mreže, to pa še ostane dalje kot nezrel kompost. Za 1 hektar travnika rabimo 100—120 voz komposta, težkih po 6 meterskih centov. Ako gnojimo s kompostom, moramo ga enakomerno raztrositi in dobro povlačiti z brano.

Evo vam toraj malo navodil k pripravljanju mešanca. Bližnja prihodnost nas bo učila, kako dobro in

po ceni je to gnojilo, posebno sedaj, ko ni potrebnega denarja za nakup drugega gnoja. Ker pa brez gnojenja dandanes ne opravimo ničesar, moramo gnojiti in to dobro gnojiti. Denarja primanjkuje, kar pa je največ krivo nepotrebno lišpanje deklet in fantov, tudi gospodarji in gospodinje niso izvzeti. To pa stane denar, ako ga hoče ob nedeljah in praznikih gospoda špilati, za gnoj pa potem manjka.

Ali je dobro travnike spomladi prebranati?

Na travnike se pri kmetijstvu vse premalo gleda, če prav bi bilo to zelo potrebno, zakaj kmetovalec zahteva od njih od leta do leta več doneskov, in celo zahtevati mora, da dobi potrebne krme za svojo živino. Priprosto in lahko sredstvo doneske travnikov povišati, je, če jih spomladi prebranamo. Žal, da še mnogi kmetovalci o tem koristnem delu nočejo niti vedeti, zakaj manjka jim razumdosti, ker menijo, da je tako delo nepotrebno ali škodljivo. Nastopne vrste naj bodo v pouk o tem važnem opravilu.

Prebranajo naj se travniki in pašniki v zgodnji spomladi, takrat, ko so se tla otalila in toliko posušila, da se zemlja ne prijemlje brane.

Delo naj se opravi skrbno. Da pa je to mogoče, je seveda potrebna dobra brana; najbolj pripravna v to svrhu je travniška brana za mah, kakoršne se dobivajo po tvornicah za kmetijske stroje, celo tudi pri ključavničarjih in kovačih.

Za silo je porabna tudi navadna njivska brana.

Zastran brananja bodi povedano, da za lahka tla in dobro oskrbovane travnike zadostuje, če se enkrat po dolgem povlečejo. Če so pa travniki močno porasteni z mahom ali s plevelom, se priporoča dvakrat branati, in sicer po dolgem in povprek, da je uspeh brananja tem izdatnejši.

Korist brananja pa je ta, da se travniška ruša zrahlja, plevel, mah izruje in rani, krtine in mravljišča poravnajo. Tudi se more na ta način mešanec in umetni gnoj, ki se je poprej raztrosil, oziroma semenje, ki se je posejalo, spraviti pod zemljo; vsled tega se gnoj poprej razkropi, seme pa zanesljiveje kali. V zrahljani zemlji pa zrak in toplota ugodneje vplivata in voda globokeje prodira v tla. To pa zopet stori, da sestavine zemlje bolje preperevajo in se rastlinske redilne snovi razkrajajo.

S tem, da se nekoliko rastlin izruje, dobijo ostale več prostora za svojo rast in se morejo čvrsteje in bujnejše razvijati. Pri brananju ranjene rastline poganjajo večkrat (na pr. detelje) tem bolj in rastejo čvrsteje. Iz vsega tega je razvidno, da dajo z brano obdelani travniki tudi več pridelka.

Da je to res tako, dokazal je profesor Anderegg s skrbno prirejenimi poskusi, katerih uspeh je bil naslednji:

Parcela	pridelek sena
I. nepognojena in nepovlečena . . .	7.45 q
II. pognojena in nepovlečena . . .	16.65 „
III. nepognojena in povlečena . . .	15.50 „
IV. pognojena in povlečena . . .	31.26 „

Ta števila govore dovolj jasno; vsak kmetovalec naj si to dobro zapomni.

Zato priporočamo brananje travnikov in pašnikov še enkrat kot potrebno gospodarsko delo, ki naj se opravlja z dobrimi travniškimi branami za mah. Ako si mali posestnik iz gmotnih ozirrov take brane ne mora omisliti, pa naj s svojimi sodrugi pri društvu skrbi za to, da jo kupi kmetijsko društvo in jo oddaja v splošno porabo.

Kmetijske raznoterosti.

Kumare, kako jih ohraniti za zimo? V obče je znano, kako priljubljena jed so kumare, zlasti za zdrav želodec. Kot prikuha gospodi, kot mala južina kmetским ljudem je čez vse priljubljena, samo žal, da ta rastlina daje svoj užitek človeku le malo časa v letu; dober mesec v jeseni jih uživamo, pa že mine ta zelenjad. Gnjloba in mraz sta ji vzela rast in življenje. Da bi se v dolgotrajni in pusti zimi dalo kaj tacega porabiti, skušali so ljudje na več načinov jih shraniti. Omenim jih samo par. Nekateri napravijo kumare zrezane in kakor navadno na mizo pripravljene v močan glinast lonec, katerega ob robu z pergamentnim papirjem ali pa z mehurjem zavežejo, da ne more zrak do kumar. Lonec se potem postavi v hladno klet na temen prostor, kjer čaka do porabe. Seveda se mora, kadar se odjemlje, vsakokrat posoda zopet močno zavezati z omenjeno obvezo. Da se kumare ne pokvarijo, treba jih vzeti sveže in nepokvarjene, dodati dosti popra, čvrstega kisa, navrh pa precej dobrega olja. — Še na drugi način je shraniti kumare, ki se še celo v spomladi lahko uživajo. Odberi svežih, nepokvarjenih mladih kumar, deni jih lepo osnažene v lonec, položi med nje nekaj rožičkov paprike, nekaj popra v zrnju ter zraven priloži še par vršičkov kopreca ali kopra (*Anéthum graveolens*, Gurkenkraut), kar vse zalij z močnim kisom, dobro obveži z pergamentnim papirjem in shrani v klet na hladnem prostoru. Tako pripravljene kumare lahko počakajo celo leto.

Da les dalje časa traja, ga je dobro namakati v vodi raztopljene modre galice (bakrenem vitrijolu). Navadno se rabi 3 do 5 kg modre galice na 1 hl vode. V tej raztopini naj se pusti les 8 do 14 dni in trajal bode gotovo trikrat dlje časa, nego če ga ne bi namakali. Ker so koli in drug vinogradniški les drag, gospodari vsakdo slabo, ki ne opravi tega priprostega dela.

Da se reznice boljše primejo, vtakni jih za štiri do osem dni do polovice v vodo. Na ta način vidiš, še predno jih zasajaš, ali imajo še življenje v sebi ali ga nimajo. Če gornje oko ne poganja, ne sadi reznice, ampak rajši počakaj še za nekoliko dni. V vodo pa postavi trte šele tedaj, ko se ti ni več bati mraza, kajti prerano bi trte ne poganjale, pa tudi bi jim pomladanska slana zamorila prve poganke, ako bi pognale. To delo priporočam vsem vinogradnikom, ki zasajajo reznice (kolči). Iz lastne skušnje znam, da so se parile reznice celih deset dni na vročem solncu in ker sem se bal, da so se posušile, vtaknil sem jih pred saditvijo nekoliko dni v vodo. Nato skoraj nobena ni pogrešila.

Zalivajte vinsko posodo! Dasi se ta opomin vedno bere v kmetijskem časopisju, vendar je prav malo gospodarjev, ki se za njega tudi menijo. In vendar je to prvi korak umnega